ЛЕОНИД ПАНАСЕНКО
ПОВЕСТ ЗА ТРИТЕ ИЗКУШЕНИЯ

Превод от руски: Весела Петрова, 1988

chitanka.info

Дяволът в своя обикновен или дори в ангелски облик предлага на човек, изпаднал в смъртна опасност, не злато, а възможността да вкуси отново от плода на Живота. Неспокойната душа той обикновено изкушава с младостта и познатите й радости. Онези, чийто ум е най-любознателен и сериозен, издебва със съблазните на горението на духа, който им е по-сладък от всички земни утешения… И надали някой може да устои на тези три изкушения.

Агрипа фон Нетесхайм. Из непубликувани съчинения за магьосничеството.

ПЕПЕЛ И ЗВЕЗДИ

Бързаше. Имаше маса работа в това кътче на Вселената, много трудна и отговорна работа, и затуй отново помоли Кораба да не го безпокои. Още повече че сред срещнатите светове само на една планета — Земята — съществуваше разумен живот, и то твърде плах, твърде млад. Опитният Патрулен от „Великия Пръстен“ можеше и да не вярва на прогнозите на колегите си, но едно знаеше със сигурност — хората още дълго трябваше да растат, та да може Пръстенът да започне диалог с тях.

И все пак Корабът го повика именно в околностите на тази синя планета.

— Какво има? — попита Патрулният. — Какво неразбираемо или непосилно за теб има още под звездите, приятелю?

Получих интересно съобщение от нашия автоматичен наблюдател — отговори Корабът. Той докладва: един от аборигените е проникнал с мисълта си в съкровените тайни на всемира. Поради това господстващата в страната група религиозни фанатици е решила да убие философа. Навярно си струва да се намесим…

„Намеса… — помисли разтревожено Патрулният. — Ние много рядко я използваме. Само ако обективната историческа необходимост изисква «поправката». Дали този случай е такъв? А от друга страна… Твърде съблазнително е да спасим искрицата разум. От нея ветровете на историята могат да раздухат огромен пламък. И тогава той ще сгрее тези нещастници…“

— Бъди добър — каза той на Кораба, щом си намислил да предприемем тази спасителна експедиция, поне се помъчи да кацнеш близо до мястото. И то така, че никой да не ни види.

— Ще бъде изпълнено.

И още нещо, приятелю. Подготви ми алгоритъм на езика им и характеристиката на епохата. Това е всичко.

Патрулният стана и се приближи до екрана за далечно наблюдение. Планетата беше колкото грахово зърно, но бързо се

уголемяваше и се наливаше със синева.

Старея и започвам да забравям печално каза той. — Приют ви ми дрехи като техните. За всеки случай.

Водата зад борда е черна, чува се ритмичният плясък на веслата. Във фенера, досами ръката му, танцува мъничкото езиче на пламъка. Слабите му отблясъци падат ту върху превития гръб на гребеца, ту върху къдрещите се вълнички и тогава животът на светлината е кратък — жълтите искри угасват в студената вода.

Някъде от лабиринта на уличките повя влажен, пронизващ чак до костите вятър и Патрулният се загърна по-плътно с наметалото си. Той не се учудваше на печалната тишина, която се таеше по двата бряга на канала. От няколко дена насам във Венеция царуваше дъждовна и капризна пролет и вечер градът си лягаше рано.

Лодката внезапно рязко възви към брега и спря.

— Тук е, синьор — каза гондолиерът и погледна с очакване пътника. Той му хвърли няколко монети и бързо, като призрак, се стопи в гъстия мрак.

Чото още не бе заспал, когато на вратата се почука властно и нетърпеливо. Той отвори и няколко мига гледа озадачен непознатия, който се беше появил от влажната и тревожна нощ. Строгото, с изразителни черти лице на госта хареса на книжаря, но това не изтри тревогата от душата му. Напротив, бодливо валмо от някакъв необясним, мистичен страх изведнъж шавна под сърцето му и Чото отстъпи навътре, неволно подканвайки непознатия да го последва.

Късният гост влезе в стаята и сдържано поздрави, като грижливо изговаряше думите. После бързо се взря в очите на Джамбатисто и по-скоро заповяда, отколкото помоли:

Трябват ми всички книги на Еретика!

Дъхът на Чото секна. Той се олюля от изненада, но погледът на непознатия търсеше отговор — дори не отговор, а незабавно действие — и Джамбатисто трескаво се мъчеше да изрови някаква спасителна мисъл.

„Аз разказах всичко на светата инквизиция, всичко.

Да, за пръв път срещнах ноланеца във Франкфурт на есенния панаир… Той не каза нищо, което би могло да събуди съмнение, че не е добър католик… Ами няколкото иронични фрази? Не, само дяволът

можеше да ги подслуша. Светата служба си знае нейното, а аз — моето. Унищожих книгите, както беше заповядано. Колко чудни бяха те! Прочетох ги и после ходех като пиян. Излиза, че пространството няма край, че нямат чет световете в небето, а там, сред звездите, също живеят хора… Нима сега отново ме проверяват? А скривалището? Нима инквизиторите все пак са надушили нещо?“

— Огънят прочете страниците им. Така повелиха да бъде сторено с писанията на еретика от Нола — най-сетне доста твърдо отговори Чото, но непознатият само се усмихна.

— Виждам какво става в душата ти. Бих могъл да ти обясня всичко, но нямам време. Потърси и ще намериш онова, което ме интересува. Побързай…

Това бяха обикновени думи, които би могъл да изрече всеки агент на светата служба, но безумна догадка разтърси Чото: „Той прилича на Христос… Не, какво говоря! По-скоро прилича на сатаната! Този поглед… Не мога да го издържа!…“

Той дълго и силно трополя, забравил от страх как се отваря скривалището. Накрая бързешката, сякаш изгаряха ръцете му, сложи на масата няколко тома в тъмна подвързия.

— Това е всичко, което имам… синьор.

Стопанинът на книжарницата внезапно се успокои, така бързо, както се и изплаши преди десет минути. Неизвестно защо си помисли, че който и да е късният гост, няма причини да се страхува от него. Джамбатисто не знаеше откъде иде тази увереност, но бе готов да се обзаложи с всекиго, че непознатият няма нищо общо с арестуването на Еретика. Още повече пък с него, обикновения свидетел, който на разпита не успя да зарадва суровите инквизитори. Какво да се прави, памет… Не може да помни всяка дума на философа я…

Патрулният на Пръстена кимна за сбогом и тръгна към вратата. После навярно си спомни един от обичаите на този свят и сложи нещо на масата. Чото не видя и не чу как и кога си тръгна странният гост. Замаян, ослепен от невиждания блясък, той тъпо гледаше шестте едри брилянта, които се бяха изтърколили сред жалките остатъци от вечерята му.

— Всеки един струва, струва… — трескаво бърбореше книжарят, опипвайки скъпоценните камъни. — Тук има повече пари, отколкото в хазната на светата служба.

Джамбатисто падна на колене и започна горещо да се моли за живота на чудатия ноланец и за неговия приятел или почитател, когото самият бог или сатаната — все едно! — бе изпратил в бедното му магазинче.

Патрулният вървеше по тясната уличка. Погледна назад към дома на книжаря и със задоволство помисли, че този Чото въпреки всичко бе излъгал светите инквизитори и сто на сто знае наизуст книгите на философа. Просто търговецът е хитър и безкрайно предпазлив.

В края на уличката Патрулният се подхлъзна. Една книга падна в калта. Той я вдигна и внимателно я избърса с полите на наметалото. Иззад косматите облаци ненадейно надникна сънено око на луната и Патрулният прочете заглавието на трактата. На корицата пишеше: „За безкрайността, Вселената и световете“…

По местното летоброене беше 17 февруари 1600 година. Утрото вече настъпваше, когато шествието с Еретика излезе от Улицата на стрелците и навлезе в Кампо ди Фиори — Площада на цветята. Еретикът не обръщаше внимание нито на огромната тълпа, която се бе насъбрала там, нито на зловещо припламващите факли в ръцете на охранените монаси. Той стъпваше твърдо, като се мъчеше на всяка цена да довлече изтерзаното си тяло до лобното място. Не трепна, само нещо като усмивка изкриви лицето му, когато наоколо камбаните забиха в хор.

Мокрите дървета горяха трудно. Отначало задимяха с ръждив пушек, но лека-полека вятърът раздуха огъня и тогава двамина служители хвърлиха в него още сухи съчки.

… Те се забелязаха още отдалеч. Изглежда, че вече нищо не би могло да събуди никакви чувства у Еретика, още повече пък любопитството му, но онова, което той видя на площада, го накара да застане нащрек. От дима му се виеше свят, нетърпеливата душа вече се прощаваше с тялото му, а той с някаква необяснима тревога гледаше непознатия, който бързо се приближаваше до кладата. „С какви дрехи е облечен? Странни… — помисли Еретикът. — Хората му правят път, но ако ги попиташ защо, и те няма да знаят какво да отговорят…“

Патрулният стремително крачеше през тълпата и виждаше само едно — уморените до смърт очи на гордия ноланец. Зяпачите се отдръпваха и му правеха път, но той не им обръщаше внимание —

очите на Еретика горяха високо над тълпата и Патрулният беше принуден да гледа само нагоре. Спря и като забеляза в тях учудване, махна с ръка успокоително.

„Постарай се да ме разбереш, човече — мислено се обърна той към философа и Еретикът трепна, сякаш огненият език вече бе го близнал. — Устата ти е затворена с щипци, но нали именно ти в трудовете си допускаше възможността, че може да се разговаря и мислено. Тогава изслушай ме. Успокой се и се помъчи да разбереш всичко.“

„Кой си ти?“ — мисълта на Еретика, по-скоро приличаща на вик, прониза мозъка на Патрулния.

„Ти предвиди моето съществуване в книгите си, в които писа за другите населени светове и за живота сред звездите. Как попаднах при вас? Това е дълго за обяснение, а времето ни е толкова малко. Огънят се разгаря. Слушай ме. Твоят разум, ти самият си необходим на тази планета, на тази епоха. И затова ще спася живота ти…“

„Предвидил съм… Тогава ти, разбира се, не си бог, чието съществуване цял живот съм отричал. Пушекът ослепява очите ми. Дали аз, безумецът, не разговарям със себе си?“

Еретикът се задъхваше. Отвори очи и като се убеди, че непознатият не е изчезнал като привидение, закрещя с цялото си същество:

„Искам да живея!“

Тези думи с прекрасния си смисъл възкресиха в паметта му мъките през отминалата нощ в килията: „Да живея… Макар само още веднъж да зърна сред бездънното небе грамадата на Везувий. Там остана страната на моето детство. Само още веднъж да изпия от каната няколко глътки студена и тръпчива асприния, а над главата ми да сребреят свещите на цъфналите кестени…“

Палещото дихание на огъня близна Еретика и внезапна пронизваща болка разпъди мъчителните видения. „Пречистване с огън? Или просто заработи регулираният като механизъм мозък?“ — мярна се в ума му насмешливата мисъл и съвсем равнодушно той запита:

„Как ще сториш това?“

„Само едно незначително усилие на волята и ще приспя тълпата. Останалото е лесно“ — отговори Патрулният и пристъпи към огъня.

Спря го погледът на Еретика — разумен, мъдър и същевременно печален.

„Не трябва, чуждоземецо. Това ще бъде само още едно чудо, още една радост за духовниците. Веднага ще затръбят, че ме е спасил самият сатана. Спасяването ще излезе свръхестествено, а аз не мога да се съглася с това.“

Той изрече още нещо, но поразен от отказа му, Патрулният вече подсъзнателно регистрираше мислите на земния жител.

„Те и без това са толкова много — измислените от духовниците чудеса. Аз изминах своя път и сега идва логичният му край. Предвиждах, че всичко ще свърши с кладата. Помниш ли, в книгите писах…“

Изведнъж пламъкът плисна нагоре — високо и ярко. Патрулният сякаш почувствува как внезапната вълна на чуждата болка пронизва и неговото тяло и замъглява съзнанието му. Тълпата се развълнува, запристъпва към кладата. Някой завика с креслив глас:

— Огън, повече огън!

„Какво става тук?! — гневно си помисли Патрулният. — Какъв е тоя страшен, абсурден свят?“

Той напрегна волята си, за да парализира с един удар ограничената психика на хората и да ги потопи в дълбок сън. И отново, в последния миг, го спря лумналата мисъл на философа: „Нека! Защото им е нужна жертва. Именно жертва, а не чудо. И ако после макар един от тази беснееща тълпа се замисли: «Все пак защо изгориха Еретика от Нола?» — това вече ще бъде моя победа. А ти… Прости ми, чужденецо…“

Силен порив на вятъра раздуха огъня и смъкна шутовската шапка от главата на Еретика. Пламъците сякаш се извиха досами небето.

Патрулният излезе пеш от града. Той вървеше, а вятърът на тази странна планета го успокояваше, милваше лицето му, шепнеше му:

„Да, сега те са неуки бедняци. Но затова пък са душевно млади, с революционен дух.“

Тъй и не погледна ни веднъж Рим, не видя нито една от красотите на Вечния град.

В кабинета на Кораба Патрулният дълго размишлява, прелистваше книгите на земния философ. Най-сетне мъчещата го мисъл се оформи в съзнанието му и той няколко пъти си я повтори, сякаш за да провери доколко е зряла: „Уви, всеки свят си има своята логика. Колко струва в дадения случай нашият галактически рационализъм? Колко струва той в сравнение с жертвоготовността на Еретика, с неговата мъдрост?“

Патрулният извади измежду гънките на дрехата си кристала с видеозаписа на изгарянето на Еретика, сложи го внимателно върху пулта и промърмори, обръщайки се към Кораба:

Запази го. Нека бъдещите Патрулни го гледат през последния цикъл на обучението си… Нека узнаят…

Преди да включи корабните двигатели, той за последен път погледна разкривените дръвчета в пролетно оголялата горица, кристала с видеозаписа и неволно потръпна — стори му се, че пречупеният слънчев лъч лумна в кристала като всепоглъщащ огън.

СЕПТЕМВРИЙСКА СВЕТЛИНА

„И дойде при теб богът на Слънцето, и ти даде за жена дъщеря си, а защо — ти, робе недостоен, нивга не ще разбереш…“

Закачлив лъч прободе жълтия листак и докосна лицето му. По клоните на крушата, които надничаха в разтворения прозорец, святкаха и други лъчи-паяжинки. Те сънливо пълзяха из градината, вмъкваха се в стаята. Да, линее лятото… Бартошин обичаше тази стара круша. Какъв сорт! Действително красавица — „горска красавица“. Плодовете й са огромни, сочни… В онова далечно следвоенно лято те, още студенти, ядяха до насита хляб и круши. По малко хляб, а круши — колкото ти душа иска — дъхави и по-сладки от мед. И наистина — защо? Защо богът на Слънцето даде Мария на него, на демобилизирания клепоух сержант?

Иван Никитич отново повтори наум шеговитата молитва, която Костя Линев с прекалена емоционалност издекламира на сватбата им, и се усмихна. Костя също задиряше Мария, но докато беше обсебен от поредната си идея за преобразуване на историята като наука, те двамата си купиха в банката марка за държавната такса и тихо и кротко се ожениха през септември.

На сватбата бяха петима. От Кривой Рог пристигна майката на Мария и донесе две парчета сланина. Костя се появи, потънал в мирова скръб, но като изпи половин бутилка „Степни цветя“, душата му се разтопи и дори съчини молитвата, смесвайки всички митове и вярвания на народите от цял свят. Катя, приятелката на Мария, седеше тихо като мишка, изплашено поглеждаше ту ордените и медалите му, ту Мария, представяше си нещо — от „семейния живот“, и веднага цялата пламваше от мъчителен срам. Тъща му беше изморена от пътя, но, общо взето, доволна от избора на дъщеря си и поради това успокоена. Тя бавно белеше картофчетата, от сланината си вземаше най-тънките парченца, като напрягаше изкривените си пръсти. След минута-две парченцето по неведоми пътища се връщаше обратно в чинията… Привечер Катя внезапно изписка: „Горчиво!“ Той с такова

удоволствие се пресегна към Мария, та чак ордените му звъннаха. Катя пак се изчерви, а майката се заусмихва. Устните на жена му се топяха под неговите настойчиви устни и бившият разузнавач се олюля — окаляният под се изплъзна изпод краката му, а стените на старичкото общежитие се наклониха…

Бартошин поклати глава — тридесет години изминаха от онази есен, а не я бе забравил, не. И сякаш пак усеща вкуса на виното — евтино, плодово, и земята тихо се олюлява…

— Слушай, Мария — попита той, — защо пък богът на Слънцето? Е, помниш ли онези думи на Костя… Той те нарече дъщеря на Слънцето.

— Кой Костя? — учуди се жена му.

— Когато се женихме. На сватбата.

— А ти нима забрави?!

В гласа на жена му се прокрадна укор, а очите й се усмихнаха.

Тя се приближи до него и свали кърпата от главата си.

— Ах ти, златна моя — прошепна Иван Никитич, като гледаше посивелите коси на жена си. Как можа да забрави?! Разбира се, дъщеря на Слънцето, златокъдрата Мария, от която през петдесетте години се възхищаваше целият педагогически институт. Мария младша, която се роди в петдесет и трета, имаше неговите коси — тъмноруси. Тогава Мария се шегуваше: „Развали ми породата!“

Той виновно прегърна жена си.

Колко бързо отлетя младостта! И как безжалостно обира хората, когато си отива от тях цвета на косите и блясъка на очите, скритата прохлада на кожата и еластичността на устните… Всичко си взема. Всичките си дарове. Справедливо ли е това? Иван Никитич въздъхна. Може би е справедливо. Защото есента на живота носи свои дарове. И преди всичко — бистър ум и прозрението, че суетата е суета, както и да я наречеш.

Портата хлопна. На прага на верандата се мярна пъстрата рокля на Мироновна.

Съседката беше дошла у Бартошини уж да иска пари на заем. Всъщност, разбира се, й се искаше друго. Да разгледа — двора, къщата на съседите, Никитич, Мария. Тя е някак странна… Целия си живот е прекарала над шевната машина, а пък е горда… Думица не можеш измъкна от нея. Е, много важно — главното е да разбере какво се е

променило от миналия петък насам, когато се отби при тях с разни новини. Защото все нещо се е променило. Животът си тече… Като вода от пробита бъчва. И току-виж показало се дъното. А най-интересното е винаги на дъното.

Мироновна влезе в стаята и тутакси фотографира с очи лицата на съседите. Да не би — не дай боже! — да им се е случила някаква беда? Тя винаги се изписва първо на лицето. Мироновна знаеше цял куп беди, които сполетяват човека — те, казва, вървят след него заедно със сянката му. Особено след пияните мъже. Наистина Никитич не пие, но това абсолютно нищо не означава. Днес капка не туря в уста, а утре, току-виж, вече се пропил.

— Донесе ли данните от разузнаването? — усмихна се Бартошин и кимна на съседката за поздрав. Той обичаше от време на време да вмъква в разговора военен израз.

— Тъй вярно. Всичко нося — потвърди Мироновна. — Вчера квартирантката ми ходи в Москва, а пък по радиото няма всичко да кажат я.

И забърза, дори се затресе от напрежение, като пропускаше през себе си живота, както турбината на електроцентралата пропуска бързоструйния поток.

От време на време Мироновна се отклоняваше, питаше самите Бартошини за разни неща, но по принцип нищо ново не узна. После Мария не се сдържа и се похвали:

— Утре пристига Виталий. В първия си отпуск.

По-малкият син на Бартошини от една година работеше в Харков като съдия — оставиха го там на работа, щом завърши юридическия факултет. Виталий се канеше да се жени и в писмото си съобщаваше, че ще дойде с Полина — неговата годеница, да я запознае с родителите си. Но това Мария все пак не го каза на съседката.

— Ах, каква радост! — развълнува се Мироновна. — Че вие трябва да се приготвите, да купите туй-онуй. Щом работата е такава — ще поискам от някой друг.

— Ама ти какво щеше да искаш? — сам се напъха между шамарите Иван Никитич.

— Не, не! Няма нужда — съседката се накани да тръгва. — Мислех да заема от вас трийсетина рубли. Квартирантката донесе от Москва ботуши, югославски. На нея й стискат, а на мен са ми точни.

— Мироновна не си отивай, имаме толкова — Мария влезе в съседната стая, за да вземе парите.

Изведнъж без всякаква видима причина Иван Никитич помръкна. Жена му застана на прага, а в очите й се четеше недоумение.

— Ваня, вземал ли си парите?

Мироновна застана нащрек.

— Взех — каза Бартошин и извади иззад шкафа спретнато жълто куфарче. — Купих това.

— Там са останали само седем рубли — напомни жена му. — Само за това куфарче ли си дал сто рубли?

— Сто тридесет и пет — уточни Иван Никитич. — Това е телескоп, Мария. Нарича се „Алкор“. Помниш ли, исках да го купя още когато Виталий беше ученик.

— Господи — пошепна Мироновна, като предчувствуваше, че ще стане скандал. — Толкова пари!

Мария я погледна и се усмихна с разбиране.

— През септември звездите се виждат по-добре — обясни смутено Иван Никитич. — Виталий също искаше…

— Телескоп, казваш — Мария отвори куфарчето, попипа уредите. После погледна съседката и се засмя: — Нищо, ще преживеем до пенсията. — И обясни на Мироновна: — Щом е за радост, защо пък да не го купим? И микроскоп ще си купим… Щом е за радост…

На Мироновна й стана досадно. Вървеше към къщи и съжаляваше съседите си. Живеят като слепи — обърнали лице към слънцето и се усмихват. Мислят си, че животът им е без сянка. Гукат си като гълъбчета. Докога, да ги пита човек? Защото сянката догонва всички. И те покрива, когато му дойде времето. Когато си млад, не я виждаш, не я забелязваш. А после и да не искаш, постепенно целият потъваш в нея.

— Онази откъсни, дето е на върха — помоли Мария.

Бартошин вдигна пръта, промуши куката около дръжчицата на ябълката и дръпна. Плодът глухо тупна на земята. Мария го вдигна, изтри го и го сложи в кошницата. Иван Никитич смяташе, че не бива да се поднасят паднали плодове.

— Напомни ми, моля те, че довечера трябва да сваря месото.

Жена му стоеше срещу слънцето, изправена, с отпуснати и изпоцапани от зеленината на доматите ръце. Бартошин го досрамя. Телескопът чака десет години, можеше да почака още месец-два. Трябваше да купи жилетка на Мария, от мохер. Иде есен, ще завали, ще задуха и кръстът пак ще почне да я мъчи.

— Защо довечера? — ни в клин, ни в ръкав попита той.

— Ще правим вареники — каза Мария, — или вече забрави как ми поръчвахте с Виталик: „Майче, в неделя… Майче, само че не със сирене…“

Бартошин се канеше да разкаже как веднъж те, мъжете, сами започнаха да правят вареники със зеле. Тогава Мария беше в болница. Направиха ги, а във водата топчетата се разпаднаха и се получи зелева чорба… Никитич отвори уста и така си и остана, защото в небето нещо запращя — сякаш се късаше плат — и в гъсталака от домати се строполи човек, като едва не събори Мария. Тя изплашено се дръпна назад.

Човекът беше в комбинезон и не можеше да се освободи от нещо голямо и бяло.

„Парашут или делтаплан“ — като познавач си помисли Бартошин и побърза към непознатия. Помогна му да се освободи от ремъците и го подкрепи, когато човекът се надигна, стенейки.

— По лицето ви има кръв! — изохка Мария.

— Това са домати… — каза непознатият и се усмихна, криейки болката си: — Съсипах ви градината.

— Не, не, кръв е — разтревожи се Мария. — По-бързо да влезем вкъщи.

Иван Никитич поля на ранения, а когато той се изми, намаза драскотините му с йод. Около веждата си имаше една по-дълбока рана и се наложи да й сложат лейкопласт.

— Състезания ли? — позаинтересува се Бартошин, като кимна към такъмите на госта.

— Не — раненият позабави отговора си — внимателно разглеждаше бившия учител. — По-скоро експериментален полет. С научна цел.

Едва сега Иван Никитич разбра, че огромните бели платна, които Мария беше сложила до прага, не са нещо друго, а крила. Кални, омацани с пръст и зеленилка, великолепни крила.

— Изпери ги — помоли Иван Никитич жена си и се обърна към непознатия: — Разбира се, ако може.

— Може — кимна той, — ако това не затрудни Мария Василиевна.

„Откъде ли знае името на жена ми?“ — учуди се Бартошин, но не се издаде.

— По-добре със сапун — прибави непознатият, — не с прах. Праховете ви са много силни, ще разядат органичната материя.

Това „ви“, което Мария не забеляза, бодна слуха на Бартошин като белег на някакво разграничаване. Какво искаше да каже гостът? Че е от Москва? Ами че те също живеят почти в чертите на града. Но пък той не прилича на фукльо.

— Все едно — рече сякаш на себе си непознатият. — Все едно, ще се наложи да се намеся в паметта ви. Крилата, фактът, че съм паднал, видът ми… Всичко това ще се наложи да изтрия. Затова нека бъдем откровени. Всъщност аз не съм човек.

Иван Никитич се намръщи.

— Защо ни мътите мозъците? — Той поклати глава. — Ние сме възрастни хора, но все нещичко разбираме. Преди аз бях учител…

— Иван Никитич — прекъсна го странният гост, — вие не сте възрастни, вие сте златни хора. И в думите ми няма лъжа или подигравка. Аз наистина съм сътрудник на ГИДЗ с ранг Пратеник.

Мария с недоумение се изправи — тя переше крилата на части в голям леген.

— ГИДЗ значи Галактически институт на Доброто и Злото — обясни непознатият. — Пратеник е нещо като длъжност, аз работя в сектора за активно добро. Разбира се, не съм човек, това е временна биоформа, но нашата същност — моята и на събратята ми, е напълно материална. Тъй че няма никаква мистика.

— Странно — пошепна Бартошин. — Галактически институт, сектори… Може би сте попрекалили с фантастиката?

— Не, не — с досада каза Пратеникът. — Вие просто ми харесахте. Попрелистих паметта ви — и ми харесахте още повече.

— Шегувате ли се? — попита Мария. Пяната от отпуснатите й ръце капеше на парцали; изпод забрадката й се беше измъкнал кичур сребриста коса.

— Ни най-малко — твърдо отговори Пратеникът и седна до масата. Сега се виждаше, че е по-нисък от среден ръст и хилав. С червеникавите си коси и драскотините по лицето си приличаше на упорит, своенравен хлапак.

— Заради вас паднах — Пратеникът попипа подпухналия си нос. — Загледах се в душите ви, когато прелитах над вас… Колко са красиви! А пък крилата ми са нови, не са свикнали с мене… Щом се озовах на земята заради вас, защо пък да не ви наградя?

— Но на нас нищо не ни трябва — смутено каза Иван Никитич и погледна жена си. — Нищо не сме искали.

— Ваня си купи телескоп, Маша вече е омъжена и получиха жилище… — повярвала на госта, Мария гласно изброяваше всичко, което преди е било тяхно желание. — Не, струва ми се, че всичко си имаме. Какво ли ни трябва още?

— Вземете си ябълки — предложи Бартошин на госта. — Или круши. Че сме се разприказвали за разни странни неща, а пък вие сте изморен от пътя.

— Не ме разбрахте — каза Пратеникът и отхапа от една голяма „горска красавица“. — Аз не съм джин от приказките, който може да поправи нещо из къщи или да намери билети за театър… Вие сте прекрасни хора, затова ще ви върна младостта. Само това.

— Какво говори той? — Мария се разсмя и махна с ръка. — Ще простра крилата на двора. Или може би не бива?

— По-добре недейте — потвърди Пратеникът. Те сами ще попият водата… А аз, Мария Василиевна, имам предвид това, че вас с Иван Никитич и досега ви сгрява чувството, което ви е съединило в далечната петдесет и втора година. Онази септемврийска светлина е още жива. Днес, когато надникнах в душите ви, я видях… Помните ли?!…

Пратеникът се надигна, протегна ръка над масата и също като Костя Линев издекламира:

— И дойде при теб богът на Слънцето и ти даде за жена дъщеря си, а защо…

— Недейте!… — гласът на Мария пресекна. — Моля ви! Защо се ровите в чуждите души?!

— Искам да ви върна петдесет и втора година — отговори Пратеникът. Вие сте живели красиво и заслужавате награда. Кожата ви

ще си върне еластичността, бръчките ще изчезнат, а косите ви ще заблестят като златни, също като истинска дъщеря на Слънцето… Децата ви ще разберат. Единствено ще се наложи да се преместите в някой друг град, за да не изплашите хората и да не предизвикате сплетни.

— Чуваш ли, Ваня? — изхлипа Мария. — Сякаш е приказка.

За миг земята се изплъзна изпод нозете на Бартошин. Някъде отдалеч — отпреди тридесет години, към него протегна ръце златокъдрата първокурсничка. Устните й с дъх на круши и вино се топяха под неговите настойчиви устни, орденът му закачи с острия си край роклята й и се заби в тялото й (тогава той не усети, а Маша не му каза). А отвън летяха ли, летяха паяжинките на сиромашкото лято, замъгляваха погледа.

Иван Никитич чак стисна очи, за да не се издаде какво става в него, и прегракнало напомни:

— Утре пристига Виталий.

— Виждате ли — зарадва се Мария. — Не ни прилича да тичаме подир младостта.

— То се знае, децата ще разберат — промълви Бартошин. — С ума си ще разберат, но сърцето им едва ли ще свикне. Родители връстници?! Чудно и необяснимо. Природата обича хармонията. Защо да вървим срещу нея?

Мария с благодарност погледна мъжа си и изтри сълзите си.

— Личи, че сте добър човек, макар да сте неземно същество — каза тя на Пратеника. Той кимна в знак на съгласие с рижата си глава. — И вярвам на всяка ваша дума, защото, когато перях крилата, разбрах — те са живи, топли са. Но от подаръка ви, макар и да е царски, се отказвам.

Мария замълча, обърна глава към прозореца. В градината дневната светлина вече бе изгаснала.

— Оставете ни нашия септември — каза тя. — Може би вие не ще разберете, но и той си има своите радости.

— Една от тях вече бърза насам — разтревожи се Иван Никитич, като видя навън Мироновна. — Сега ли пък намери!

— Ще ви отърва — каза Пратеникът, без да гледа в прозореца, — тя няма да влезе тук.

Слънцето залезе, но някакъв последен лъч се заплете в тревата, проточи се през пътечката и боцна очите на Мироновна с веселия си жълт блясък.

Тя се наведе и ахна — по отъпканата пътечка се търкаляше масивен златен пръстен. От страх Мироновна дори клекна — ами ако и някой друг го види! — и хукна да догони неочакваната плячка. Пръстенът се търколи покрай къщата на Бартошини, заподскача по неравната земя и се затъркаля още по-бързо. „Там е обрасло с бурени! Ще се загуби!“ — смрази се Мироновна. Тя протегна ръце и отчаяно се хвърли на земята. Пръстенът се мушна в гъсталака от репеи и коприва и заблестя оттам. Мироновна се огледа и решително влезе в копривата…

— Може би ще пренощувате у нас, а? — попита Иван Никитич госта. — Утре ще си дойдат децата, ще направим гощавка. Ще се радваме, ако сте с нас.

— Трябва да бързам — поклати глава Пратеникът. Той взе крилата си, огледа ги и с лекота нахлузи ремъците.

— Елате с мен в градината — помоли той. — И ви моля да не ми се сърдите — аз исках за добро.

— За какво да ви се сърдим? — учуди се Мария. — Ние ви развалихме плановете. Остава сега и да ви наругаят в института…

Излязоха в градината.

— Отдръпнете се малко — помоли ги Пратеникът. Те се отдръпнаха. Крилата изведнъж се разпериха, зашумяха, проблеснаха под бледата светлина на първите звезди.

— Тук ще живея дълго време — каза дребният риж пришелец. — Ще ви помня. Пожелавам ви разбирателство и любов.

И шестте крила се размахаха наведнъж, запърхаха, забръмчаха.

След миг гостът изчезна. В тъмното небе над градината се мярна и се изгуби само една сянка.

Бартошини дълго стояха и мълчаха, усещайки как приижда нощната прохлада. На края на селото прогърмя, а после затихна електрическият влак. Изгря луната.

— Ваня, ама и ти си един!… — се засмя Мария. — Изхарчи парите за телескоп, а не ми даваш да погледна през него. Виж колко големи са звездите.

— Да влезем вкъщи — зарадва се Иван Никитич. — Докато прочета инструкцията и сглобя телескопа, ти ще свариш месото за варениките.

Той нежно прегърна жена си.

На лунната светлина косите й сребрееха с непознат, младежки блясък.

СЛЕДИ ПО МОКРИЯ ПЯСЪК

Превземките на продуцента започнаха да го вбесяват.

— Не! — рязко каза Рей Дъглас. — Не мога да приема вашия вариант… Не, аз не съм си враг. Напротив, пазя си репутацията…

Гласът на продуцента сякаш обливаше телефонната слушалка и тя изведнъж стана хлъзгава като змия. На писателя му се прииска да я запрати по дяволите.

— Става дума само за едно мъничко епизодче, мистър Дъглас — мазно шепнеше слушалката.

— Представете си, че разказът е дете — често правят подобно сравнение — той с тъга си помисли, че раздразнението му унищожава метафората. — Такова едно разкошно здравеняче, на пет-шест години. Всичко си има — ръце, крака, хармонично е. Епизодът, за който говорим, е ръка, която стиска едва оформения му характер в юмрука си. Защо трябва да осакатявам собственото си дете?!…

Писателят изкара колелото на пътеката и дрънна със звънчето му. Тъничките прохладни звуци заромоляха по отдавна неподкастрените храсти като капчици роса.

— Долу тъгата! — възкликна той, пъхна крака си в педала-стреме и скочи върху въображаемия кон.

Вятърът възторжено засвири покрай ушите му. Спиците се замяркаха и се стопиха в пространството. Гумите прилепнаха о земята.

След около триста метра Рей намали скоростта — не, не може вече да излети, не може! А преди можеше — засилваше се по ливадата или надолу от хълма покрай кариерата, засилваше се и затваряше очи. Освободено от собственото си тегло, тялото му политаше ведно с велосипеда и косите му се вееха… Беше!

Ядът му срещу продуцента мина. Той не е глупав, но е безкрайно отегчителен. И по-точно досаден. Може и да има някаква представа за силата на разума, но какво знае за силата на страстта?

Като кон, който знае пътя към дома, колелото го отведе до реката. Рей често се разхождаше тук. Полегат бряг с мокър и тежък като

неприятни спомени пясък, а водата — неразговорлива. Сутрин биваше така. Но днес слънцето навярно бе сбъркало костюма си — вместо октомврийския, подплатен с мъгла, паяжина и студена роса, беше облякло юлския — и реката сияеше от удоволствие, бърбореше нещо ласкаво и неясно. По двата й бряга се бяха ширнали ясни далнини и се чуваше дори как падат листата.

„Ами аз какво зная за страстта? — помисли си писателят. — Видял съм само първичната й същност. Безспорно целият свят, човекът, всичко живо е проява на страстта. Какво говоря — самият живот като явление е страст на природата. Но медалът си има и обратната страна… Аз създавам въображаеми светове. Вероятно това е най-фината материя на страстта. Но уви, аз изгарям. Каква глупост — раждайки едно, страстта изгаря друго. Закон за запазване на страстта…“

Помисли още, че за да разпръсне тъгата си, няма да е зле да замине. Някъде. В някое затънтено място.

Той погледна нагоре.

Небето въздъхна и покрай реката изромоля бързорек дъждец.

— Дъглас — повикаха го тихо.

Писателят пъргаво се обърна.

Няма никой!

Брегът е пуст, а гората е далеч. В нея е пълно с красиви дървета — брястове, дъбове и кленове. Като дете той тичаше там да бере диво грозде. Това беше страст към всичко незряло — киселите ябълки, зелените топчета на дивите ягоди…

— Почакайте за миг — помоли го същият глас. — Сега ще вляза в тялото си.

Рей най-сетне забеляза, че на десетина крачки от него въздухът някак странно шепти и струи, сякаш пред очите му се ражда мираж.

След миг се чу тихо пукане и на брега се появи висок непознат човек, облечен в нещо черно и дълго, приличащо на наметало. Замириса силно на озон.

— Не ви ли стиска? — със съчувствие запита Рей Дъглас и се усмихна: — Имам предвид тялото.

— Извинете, учителю. Изразих се неправилно. Но това наистина е моето тяло. — Непознатият пристъпи към писателя и радостно възкликна: — Ето значи какъв сте били!

„Кой ли е той? — помисли си Рей Дъглас. — Монах, който се увлича по фантастиката? Или… Или просто съм се преуморил. През септември работих много и усилено. Пък и октомври беше горещ. Нима въображението ми се е разиграло толкова буйно?“

— Успокойте се, учителю. — Непознатият се спря. — Не сте болен. Аз съм толкова реален, колкото и вие. Извинете ме за дръзките думи — съвсем не ми прилича да ви уча как да се отнасяте към Чудото. А колкото до дрехите, това е само защитно наметало. Радиоактивността при вас е много висока. Вкъщи ме чака грижливо дезактивиране.

Писателят вече се бе овладял.

— Откъде сте? — попита, като внимателно оглеждаше непознатия.

— Отдалеч — отговори онзи. — От 2611 година. Аз съм президент на Асоциацията на любителите на фантастиката. Дойдох за вас, учителю. И освен това искам да ви кажа, че имаме твърде малко време.

— Поласкан съм! — се засмя Рей Дъглас. — Среща с читатели ли? Или лекция? Аз съм готов. — И учудено поклати глава: — Две хиляди шестстотин и единайсета… Нима ме познават?

Сега пък се усмихна президентът.

— Чакат ви във всички обитаеми светове — обясни той и бледото му лице едва-едва порозовя. — Такъв късмет имаме, че можем да ви спасим! Хайде, Дъглас. Вие ще живеете още най-малко осемдесет-деветдесет години и ще напишете куп прекрасни книги. Единствено нашият свят може да даде истинска храна на вашето невероятно въображение. Ще подхвърляте слънцата от ръка в ръка като печени картофи.

— Какво говорите? — със сподавен шепот попита писателят. — Да си отида? Изобщо? Сега? Посред бял ден и напълно с ума си?

— Вече не сте млад — меко каза пратеникът от бъдещето. — Отгледали сте децата си и сте в зенита на славата си. Тук вече никому и с нищо не сте задължен. Ако ви е безразлично, че ви очакват стотици милиарди мои съотечественици, поне веднъж помислете за себе си. Да тръгваме, Дъглас. Остават ни двадесет и две минути.

Неделното утро, което за знаменития писател започна с досадна телефонна кавга, внезапно заблестя с цялото си цветно великолепие, а

смутената му мисъл се втурна към дома:

„Как така? Ами Маргарет, дъщерите ми, внучетата… Да замина, значи да потъна в земята. Безследно. Значи да изчезна, да избягам, да дезертирам. А, от друга страна, е страшно интересно. Защото това, което става с мен, е истинско вълшебство. Това е предизвикателство към моята страст, към моето изкуство и талант. На тях им е необходим маг. Имам ли право да отхвърля предизвикателството? И какво ще стане, ако го приема? Защото аз съм само форма, която светът е запълнил повече или по-малко сполучливо. Вече е запълнил.“

— Защо бързате толкова? — недоволно попита той. — Във всеки случай аз трябва да се сбогувам с близките си.

— Изключено е! — Президентът на Асоциацията на любителите на фантастиката разпери ръце и върху лицето му се изписа искрено съжаление. — Остават ни двадесет минути.

— Но защо, защо?

— Оказа се, че времето е много по-сложно нещо, отколкото предполагахме. Множество причинно-следствени връзки и исторически безизходици… Някои векове изобщо са забранени. Те са като най-фина дантела, която се боим дори да докоснем. Повярвайте ми, ако имаше възможност, щяхме да спасим всички златни умове на всички векове и народи. Уви, с малки изключения това е невъзможно.

— И аз съм тъкмо такова изключение — мрачно направи извод Рей Дъглас.

— Да. И ние много се радваме. Но тунелът във времето е само един и може да се задържи не повече от тридесет и седем минути.

— Кого още сте спасили?

— От близките ви по дух хора — Томас Улф — отговори президентът на асоциацията и въздъхна. — Но той се върна. Апаратурата е несъвършена…

— Томас? — възкликна Рей. — Ужасно ми се иска да се срещна с него. Ах, да, забравих…

Писателят се развълнува и хвана пришелеца от бъдещето за ръката.

— Сега вече разорах — бърбореше той с усмивка. — Всичко разбрах. Последното писмо на Улф от болницата в Сиатъл, месец преди да умре. Как беше? Ах, да… „Аз направих дълго пътешествие и посетих една чудна страна. Видях отблизо черния човек (тоест вас)…

Чувствувах се така, сякаш през широк прозорец гледах живота, който никога преди това не съм познавал…“ Бедният Том! Навярно му е харесало при вас…

— Учителю! — помоли човекът с черното наметало. — Сега не е време за шеги. Решете се най-после. Остават четири минути.

— Не, какво говорите — Рей Дъглас се наведе и вдигна колелото за кормилото. Усмихна се хитро: — Ако можех да се сбогувам — да, а така… Тайничко… В никакъв случай!

— Обичаме ви — каза човекът с бледото лице и тръгна натам, където въздухът трептеше и струеше. — Ще съжалявате, Дъглас.

Почакайте! — викна го писателят. — Действително човек е слаб. Не искам да съжалявам! Изтрийте паметта ми, сигурно умеете да правите това. Унищожете макар и само усещането за реалност на това, което стана.

— Сбогом, учителю — пришелецът прокара горещата си длан по челото на Рей Дъглас и изчезна.

Писателят докосна звънчето на колелото. Сребристите звуци се затъркаляха по изсъхналата рядка трева като капчици живак. Рей трепна и се огледа.

„Какво стана с мен? Нещо като прострация. И главата ме боли… Днес много мислих за Улф. И май разговарях с някого. Или ми се е сторило? На брега няма жива душа. Но пък има следи…“

Наистина върху мокрия пясък ясно личаха два реда следи.

„Добре де, това не е най-главното — помиеш писателят. — Я виж, сюжетът за Улф е добър… Вземат го в бъдещето, един час преди да умре… Там му продължават живота с още сто-двеста години. Само пей и пиши! Не, това е немислимо, твърде щедро е, той ще потъне в океана от време. Трябва да го съкратя! Да го сбия до краен предел, още и още… Месец! Максимум два. Ще му стигнат за всичко. Той отлита на Марс. И там пише, диктува най-хубавата си книга. А после се връща в болницата, в гроба… Но как да обясня връщането му — с необходимост или с желание? Ще напиша разказ. За изкушението с песен и за възможността да пееш… Мога да го нарека «Загадъчно писмо». Или «Годината на ракетата». Или пък «За вечното странствуване и за Земята».“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.